

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους (02. Dhammapada-
aṭṭhakathā)

6. Το κεφάλαιο για τον σοφό (6. Paṇḍitavaggo)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους

6. Paṇḍitavaggo

1. Rādhatheravatthu

76. Nidhīnaṃva pavattāraṇti imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ satthā jetavane viharanto āyasmantaṃ rādhatheraṃ ārabha kathesi.

So kira gihikāle sāvattiyaṃ duggatabrāhmaṇo ahosi. So “bhikkhūnaṃ santike jīviṣāmi”ti cintetvā vihāraṃ gantvā appaharitaṃ karonto pariveṇaṃ sammajjanto mukhadhovanādīni dadanto antovihāreyeva vasi. Bhikkhūpi naṃ saṅgaṇhiṃsu, pabbājetuṃ pana na icchanti. So pabbajjaṃ alabhamāno kiso ahosi. Athekadivaṣaṃ satthā paccūsakāle lokaṃ volokento taṃ brāhmaṇaṃ disvā “kiṃ nu kho”ti upadhārento “arahā bhavissatī”ti ṇatvā sāyanhasamaye vihāracārikaṃ caranto viya brāhmaṇassa santikaṃ gantvā, “brāhmaṇa, kiṃ karonto vicarasī”ti āha. “Bhikkhūnaṃ vattaṇṇaṃ karonto, bhante”ti. “Labhasi nesaṃ santikā saṅgha”nti? “Āma, bhante, āhāraṃ labhāmi, na pana maṃ pabbājenti”ti. Satthā etasmiṃ nidāne bhikkhusaṅghaṃ sannipātāpetvā tamatthaṃ pucchitvā, “bhikkhave, atthi koci imassa brāhmaṇassa adhikāraṃ saratī”ti pucchi. Sāriputtatthero “ahaṃ, bhante, sarāmi, ayaṃ me rājagahe piṇḍāya carantassa attano abhihaṭṭaṃ kaṭacchubhikkhaṃ dāpesi, imamaṣṣāhaṃ adhikāraṃ sarāmi”ti āha. So satthārā “kiṃ pana te, sāriputta, evaṃ katūpakāraṃ dukkhato mocetuṃ na vaṭṭatī”ti vutte, “sādhu, bhante, pabbājessāmi”ti taṃ brāhmaṇaṃ pabbājesi. Tassa bhaddagge āsanapariyante āsanaṃ pāpuṇāti, yāgubhattādīhi kilamati. Thero taṃ ādāya cārikaṃ pakkāmi, abhikkhaṇaṇca naṃ “idaṃ te kattabbaṃ, idaṃ te na kattabba”nti ovadī anusāsī. So suvaco ahosi padakkhiṇaggāhī. Tasmā yathānusiṭṭhaṃ paṭipajjamāno katipāheneva arahattaṃ pāpuṇi.

Thero taṃ ādāya satthu santikaṃ gantvā vanditvā nisīdi. Atha naṃ satthā paṭisanthāraṃ katvā āha - “suvaco nu kho, sāriputta, te antevāsiko”ti. “Āma, bhante, ativiya suvaco, kismiṃci dose vuccamāne na kuddhapubbo”ti. “Sāriputta, evarūpe saddhivihārike labhanto kittake gaṇheyyāsī”ti? “Bhante, bahukepi gaṇheyyamevā”ti. Athekadivaṣaṃ dhammasabhāya kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ - “sāriputtatthero kira kataññū katavedī, kaṭacchubhikkhāmaṃ upakāraṃ saritvā duggatabrāhmaṇaṃ pabbājesi. Theropi ovādakkhamo ovādakkhamameva labhī”ti. Satthā tesāṃ kathaṃ sutvā “na, bhikkhave, idāneva, pubbepi sāriputto kataññū katavedīyevā”ti vatvā tamatthaṃ pakāsetuṃ -

“Alīnacittaṃ nissāya, paḥaṭṭhā mahatī camū;
Kosalaṃ senāsantuṭṭhaṃ, jīvaggāhaṃ agāhayi.

“Evaṃ nissayasampanno, bhikkhu āradhaviṇṇo;
Bhāvayaṃ kusalaṃ dhammaṃ, yogakkhemassa pattiyā;
Pāpuṇe anupubbena, sabbasaṃyojanakkhaya”nti. -

Imaṃ dukanipāte alīnacittajātakam vitthāretvā kathesi. Tadā kira vaḍḍhakīhi pādassa arogakaraṇabhāvena kamaṃ attano upakāraṃ ṇatvā sabbasetassa hatthipotakassa dāyako ekacāriko hatthī sārīputtatthero ahoṣīti evaṃ theram ārabba jātakam kathetvā rādhatheram ārabba, “bhikkhave, bhikkhunā nāma rādhena viya suvacena bhavitabbaṃ, dosaṃ dassetvā ovadiyamānenapi na kujjhitabbaṃ, ovādadāyako pana nidhiācikkhaṇako viya daṭṭhabbo”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

76. “Nidhīnaṃva pavattāraṃ, yaṃ passe vajjadassinam;
Niggayhavādiṃ medhāviṃ, tādisaṃ paṇḍitaṃ bhaje;
Tādisaṃ bhajamānassa, seyyo hoti na pāpiyo”ti.

Tattha nidhīnanti tattha tattha nidahitvā ṭhapitānaṃ hiraṇṇasuvanaṇṇādīpūrānaṃ nidhikumbhīnaṃ. Pavattāraṃ kicchajīvike duggatamanusse anukampaṃ katvā “ehi, sukhena jīvanūpāyaṃ dassessāmī”ti nidhiṭṭhānaṃ netvā hatthaṃ pasāretvā “imaṃ gahetvā sukhena jīvā”ti ācikkhitāraṃ viya. Vajjadassinanti dve vajjadassinno “iminā naṃ asāruppena vā khalitena vā saṅghamajjhe niggaṇhissāmī”ti randhagavesako ca, aññātaṃ ṇāpanatthāya ṇātaṃ anuggahaṇatthāya sīlādīnamassa vuddhikāmatāya taṃ taṃ vajjaṃ olokanena ullumpanasabhāvasaṇṭhito ca. Ayaṃ idha adhippeto. Yathā hi duggatamanusso “imaṃ gaṇhāhi”ti tajjetvāpi pothetvāpi nidhiṃ dassente kopam na karoti, pamudito eva hoti, evameva evarūpe puggale asāruppaṃ vā khalitaṃ vā disvā ācikkhante kopo na kātabbo, tuṭṭheneva bhavitabbaṃ, “bhante, mahantaṃ vo kammaṃ kataṃ, mayhaṃ ācariyupajjhāyaṭṭhāne ṭhatvā ovaḍantehi punapi maṃ vadeyyāthā”ti pavāretabbameva. Niggayhavādinti ekacco hi saddhivihārikādīnaṃ asāruppaṃ vā khalitaṃ vā disvā “ayaṃ me mukhodakadānādīhi sakkaccaṃ upaṭṭhahati, sace naṃ vakkhāmi, na maṃ upaṭṭhahissati, evaṃ me parihāni bhavissati”ti vatthum avisahanto na niggayhavādī nāma hoti. So imasmiṃ sāsane kacavaraṃ ākirati. Yo pana tathārūpaṃ vajjaṃ disvā vajjānurūpaṃ tajjento paṇāmento daṇḍakammaṃ karonto viharā taṃ nīharanto sikkhāpeti, ayaṃ niggayhavādī nāma seyyathāpi sammāsambuddho. Vuttañhetam - “niggayha niggayhāhaṃ, ānanda, vakkhāmi, pavayha pavayha, ānanda, vakkhāmi, yo sāro so ṭhassatī”ti. Medhāvinti dhammojapaṇṇāya samannāgataṃ. Tādisanti evarūpaṃ paṇḍitaṃ bhajeyya payirupāseyya. Tādisaṃhi ācariyaṃ bhajamānassa antevāsikassa seyyo hoti, na pāpiyo vaḍḍhiyeva hoti, no parihānīti.

Desanāpariyosāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇimsūti.

Rādhatheravatthu paṭhamam.

2. Assajipunabbasukavatthu

77. Ovadeyyānusāseyyāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto assajipunabbasukabhikkhū ārabba kathesi. Desanā pana kīṭāgirisimī samuṭṭhitā.

Te kira dve bhikkhū kiñcāpi aggasāvakānaṃ saddhivihārikā, alajjino pana ahesum pāpabhikkhū. Te pāpakehi attano parivārehi pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ kīṭāgirisimī viharantā “mālāvacchaṃ ropentipi ropāpentipī”tiādikaṃ nānappakāraṃ anācāraṃ karontā kuladūsakakammaṃ katvā tato uppannehi paccayehi jīvikaṃ kappentā taṃ āvāsaṃ pesalānaṃ bhikkhūnaṃ anāvāsaṃ akaṃsu. Satthā taṃ pavattiṃ sutvā tesam pabbājanīyakammakaraṇatthāya saparivāre dve aggasāvake āmantetvā “gacchatha, sārīputtā, tesu ye tumhākaṃ vacanaṃ na karonti, tesam

pabbājanīyakammaṃ karoṭha, ye pana karonti, te ovadatha anusāsatha. Ovadanto hi anusāsanto apanḍitānaṃyeva appiyo hoti amanāpo, paṇḍitānaṃ pana piyo hoti manāpo”ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

77. “Ovadeyyānusāseyya, asabbhā ca nivāraye;
Satañhi so piyo hoti, asataṃ hoti appiyo”ti.

Tattha ovadeyyāti uppanne vatthusmiṃ vadanto ovadati nāma, anuppanne vatthusmiṃ “āyasopi te siyā”tiādivasena anāgataṃ dassento anusāsati nāma. Sammukhā vadanto ovadati nāma, parammukhā dūtaṃ vā sāsanaṃ vā pesento anusāsati nāma. Sakīṃ vadanto ovadati nāma, punappunaṃ vadanto anusāsati nāma. Ovadanto eva vā anusāsati nāmāti evaṃ ovadeyya anusāseyya. Asabbhā cāti akusaladhammā ca nivāreyya, kusalaadhamme paṭiṭṭhāpeyyāti attho. Satañhi so piyo hotīti so evarūpo puggalo buddhādīnaṃ sappurisānaṃ piyo hoti. Ye pana adiṭṭhadhammā avitīṇṇaparalokā āmisacakkhukā jīvikatthāya pabbajitā, tesam asataṃ so ovādako anusāsako, “na tvaṃ amhākaṃ upajjhāyo, na ācariyo, kasmā amhe ovadasī”ti evaṃ mukhasattīhi vijjhantānaṃ appiyo hotī”ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti. Sāriputtamoggallānāpi tattha gantvā te bhikkhū ovadiṃsu anusāsiṃsu. Tesu ekacce ovādaṃ sampatīcchitvā sammā vattiṃsu, ekacce vibbhamiṃsu, ekacce pabbājanīyakammaṃ pāpuṇiṃsūti.

Assajipunabbasukavatthu dutiyaṃ.

3. Channattheravatthu

78. Na bhaje pāpake mitteti imaṃ dhammadeśanaṃ satthā jetavane viharanto channattheraṃ ārabba kathesi.

So kira āyasmā “ahaṃ amhākaṃ ayyaputtena saddhiṃ mahābhiniikkhamanaṃ nikkhanto tadā aññaṃ ekampi na passāmi, idāni pana ‘ahaṃ sāriputto nāma, ahaṃ moggallāno nāma, mayaṃ aggasāvakaṃhā”ti vatvā ime vicaranti”ti dve aggasāvake akkosati. Satthā bhikkhūnaṃ santikā taṃ pavattiṃ sutvā channattheraṃ pakkosāpetvā ovadati. So taṅkhaṇeyeva tuṇhī hutvā puna gantvā there akkosatiyeva. Evaṃ yāvatatiyaṃ akkosantaṃ pakkosāpetvā satthā ovaditvā “channa, dve aggasāvaka nāma tuyhaṃ kalyāṇamittā uttamapurisā, evarūpe kalyāṇamitte sevassu bhajassū”ti vatvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

78. “Na bhaje pāpake mitte, na bhaje purisādhamē;
Bhajetha mitte kalyāṇe, bhajetha purisuttame”ti.

Tassattho - kāyaduccaritādiakusalakammābhiraṭā pāpamittā nāma. Sandhicchedanādike vā ekavīsātiesanādibhede vā aṭṭhāne niyojakā purisādhamā nāma. Ubhopi vā ete pāpamittā ceva purisādhamā ca, te na bhajeyya na payirupāseyya, viparītā pana kalyāṇamittā ceva sappurisā ca, te bhajetha payirupāsethāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Channatthero pana taṃ ovādaṃ sutvāpi purimanayeneva bhikkhū akkosati paribhāsati. Punapi satthu ārocesuṃ. Satthā, “bhikkhave, mayi dharante channaṃ sikkhāpetuṃ na sakkhissatha, mayi pana parinibbute sakkhissathā”ti vatvā

parinibbānakāle āyasmatā ānandena, “bhante, katham channatthere amhehi paṭipajjitabba”nti vutte, “ānanda, channassa bhikkhuno brahmadāṇḍo dātabbo”ti āṇāpesi. So satthari parinibbute ānandattherena ārocitaṃ brahmadāṇḍaṃ sutvā dukkhī dummano tikkhattuṃ mucchito pativā “mā maṃ, bhante, nāsayitthā”ti yācitvā sammā vattaṃ pūrento na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇīti.

Channattheravattu tatiyaṃ.

4. Mahākappinattheravattu

79. Dhammapīti sukhaṃ setīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto mahākappinattheraṃ ārabha kathesi.

Tatrāyaṃ anupubbī kathā - atīte kira āyasmā mahākappino padumuttarabuddhassa pādamaṇḍale katābhinihāro saṃsāre saṃsaranto bārāṇasito avidūre ekasmiṃ pesakāragāme jeṭṭhakapesakāro hutvā nibbatti. Tadā saḥassamattā paccekabuddhā aṭṭha māse himavante vasitvā vassike cattāro māse janapade vasanti. Te ekavāraṃ bārāṇasiyā avidūre otarivā “senāsanakaraṇatthāya hatthakammaṃ yācathā”ti rañño santikaṃ aṭṭha paccekabuddhe pahīṇiṃsu. Tadā pana rañño vappamaṇḍalakālo hoti. So “paccekabuddhā kira āgatā”ti sutvā tasmīṃ khaṇe nikkhamitvā āgatakāraṇaṃ pucchitvā “ajja, bhante, okāso natthi, sve amhākaṃ vappamaṇḍalaṃ, tatiyadivase karissāmi”ti vatvā paccekabuddhe animantetvāva pāvīsi. Paccekabuddhā “aññattha gamissāmi”ti pakkamiṃsu. Tasmīṃ khaṇe jeṭṭhapesakāraṇaṃ bhariyā kenacideva karaṇīyena bārāṇasiṃ gacchanti te paccekabuddhe disvā vanditvā “kiṃ, bhante, avelāya, ayyā, āgatā”ti pucchitvā ādito paṭṭhāya kathesuṃ. Taṃ pavattiṃ sutvā saddhāsampannā ñāṇasampannā itthi “sve, bhante, amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhathā”ti nimantesi. “Bahukā mayaṃ bhaginī”ti. “Kittakā, bhante”ti? “Sahassamattā”ti. “Bhante, imasmiṃ gāme saḥsapesakārā vasimha. Ekeko ekekassa bhikkhaṃ dassati, bhikkhaṃ adhivāsetha, ahameva vo vasanaṭṭhānampi kāressāmi”ti āha. Paccekabuddhā adhivāsayiṃsu.

Sā gāmaṃ pavisitvā ugghosesi - “ahaṃ saḥassamatte paccekabuddhe disvā nimantayim, ayyānaṃ nisīdanatṭhānaṃ saṃvidahatha, yāgubhattādīni sampādethā”ti. Gāmamajjhe maṇḍapaṃ kāretvā āsanāni paññāpetvā punadivase paccekabuddhe nisīdāpetvā paṇītena khādanīyena bhojanīyena parivisitvā bhattakiccāvasāne tasmīṃ gāme sabbā itthiyo ādāya tāhi saddhiṃ paccekabuddhe vanditvā, “bhante, temāsaṃ vasanaṭṭhāya paṭiññaṃ dethā”ti tesāṃ paṭiññaṃ gahetvā puna gāme ugghosesi - “ammatātā, ekekakulato ekeko puriso pharasuvāsīādīni gahetvā araññaṃ pavisitvā dabbasambhāre āharitvā ayyānaṃ vasanaṭṭhānaṃ karotū”ti. Gāmaṃvāsino tassāyeva vacanaṃ sutvā ekeko ekekaṃ katvā saddhiṃ rattiṭṭhānadivāṭṭhānehi paṇṇasālasaḥsaṃ kāretvā attano attano paṇṇasālāyaṃ vassūpagate paccekabuddhe “ahaṃ sakkaccaṃ upaṭṭhahissāmi, ahaṃ sakkaccaṃ upaṭṭhahissāmi”ti upaṭṭhahiṃsu. Vassaṃvuṭṭhakāle “attano attano paṇṇasālāya vassaṃvuṭṭhānaṃ paccekabuddhānaṃ cīvarasāṭake sajjethā”ti samādapetvā ekekassa saḥsasasaḥsamūlaṃ cīvaraṃ dāpesi. Paccekabuddhā vuṭṭhavassā anumodanaṃ katvā pakkamiṃsu.

Gā mavāsinopi idaṃ puñṇakammaṃ katvā ito cutā tāvatimsabhavane nibbattitvā gaṇadeva puttā nāma ahesuṃ. Te tattha dibbasampattiṃ anubhavitvā kassapasammāsambuddhakāle bārāṇasiyaṃ kuṭumbikagehesu nibbattiṃsu. Jeṭṭhakapesakāro jeṭṭhakakuṭumbikassa putto ahosi. Bhariyāpissa jeṭṭhakakuṭumbikasseva dhītā ahosi. Tā sabbāpi vayappattā parakulaṃ gacchantiyo tesam tesameva gehāni agamiṃsu. Athekadivasam vihāre dhammassavanaṃ saṅghuṭṭhaṃ. “Satthā dhammaṃ desessatī”ti sutvā sabbepi te kuṭumbikā “dhammaṃ sossāmā”ti bhariyāhi saddhiṃ vihāraṃ agamiṃsu. Tesam vihāramajjhaṃ pavitṭhakkhaṇe vassaṃ uṭṭhahi. Yesam kulūpakā vā ñātisāmaṇerādayo vā atthi, te tesam pariveṇāni pavisiṃsu. Te pana tathārūpānaṃ natthitāya katthaci, pavisituṃ avisahantā vihāramajjheveva aṭṭhaṃsu. Atha ne jeṭṭhakakuṭumbiko āha - “passatha amhākaṃ vippakāraṃ, kulaputtehi nāma ettakena lajjituṃ yutta”nti. “Ayya, kiṃ pana karomā”ti? “Mayaṃ vissāsikaṭṭhānassa abhāvena imaṃ vippakāraṃ pattā, sabbe dhanaṃ saṃharitvā pariveṇaṃ karomā”ti. “Sādhu, ayyā”ti jeṭṭhako sahassaṃ adāsi, sesā pañca pañca satāni. Itthiyo aḍḍhateyyāni aḍḍhateyyāni satāni. Te taṃ dhanaṃ saṃharitvā sahassakūṭāgārāparivāraṃ satthu vasanattāya mahāpariveṇaṃ nāma ārabhiṃsu. Navakammasa mahantatāya dhane appahonte pubbe dinnadhanato puna upaḍḍhūpaḍḍhaṃ adaṃsu. Niṭṭhite pariveṇe vihāramahaṃ karontā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa sattāhaṃ mahādānaṃ datvā vīsatiyā bhikkhusahassānaṃ cīvarāni sajjīṃsu.

Jeṭṭhakakuṭumbikassa pana bhariyā sabbehi samānaṃ akatvā attano paññāya ṭhitā “atirekataraṃ katvā satthāraṃ pūjessāmī”ti anojapupphavaṇṇena sahassamūlena sātakena saddhiṃ anojapupphacaṅkoṭakaṃ gahetvā anumodanakāle satthāraṃ anojapupphehi pūjetvā taṃ sātakaṃ satthu pādamūle ṭhapetvā, “bhante, nibbattanibbattaṭṭhāne anojapupphavaṇṇameveva me sarīraṃ hotu, anojā eva ca me nāmaṃ hotū”ti patthanaṃ paṭṭhapesi. Satthā “evaṃ hotū”ti anumodanaṃ akāsi. Te sabbepi yāvatāyukaṃ ṭhatvā tato cutā devaloke nibbattitvā imasmiṃ buddhuppāde devalokā cavitvā jeṭṭhakakuṭumbiko kukkuṭavatīnagare rājakule nibbattitvā vayappatto mahākappinārājā nāma ahosi, sesā amaccakule nibbattiṃsu. Jeṭṭhakakuṭumbikassa bhariyā maddaraṭṭhe sāgalanagare rājakule nibbatti, anojapupphavaṇṇamevassā sarīraṃ ahosi, anojātvevassā nāmaṃ kariṃsu. Sā vayappattā mahākappinarañño gehaṃ gantvā anojādevī nāma ahosi. Sesitthiyopi amaccakulesu nibbattitvā vayappattā tesameva amaccaputtānaṃ gehāni agamaṃsu. Te sabbe rañño sampattisadisam sampattiṃ anubhaviṃsu. Yadā rājā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito hatthiṃ abhiruhitvā vicari, tadā tepi tatheva vicaranti. Tasmīṃ assena vā rathena vā vicarante tepi tatheva vicaranti?Evaṃ te ekato hutvā katānaṃ puñṇānaṃ ānubhāvena ekatova sampattiṃ anubhaviṃsu. Rañño pana balo, balavāhana, puppho, pupphavāhana, supattoti pañca assā honti. Rājā tesu supattaṃ assaṃ sayam ārohati, itare cattāro assārohaṇaṃ sāsanaḥaraṇatthāya adāsi. Rājā te pātova bhojetvā “gacchatha dve vā tīṇi vā yojanāni āhiṇḍitvā buddhassa vā dhammassa vā saṅghassa vā uppannabhāvaṃ ñatvā mayhaṃ sukhasāsaṇaṃ āharathā”ti pesesi. Te catūhi dvārehi nikkhamitvā tīṇi yojanāni āhiṇḍitvā sāsanaṃ alabhitvā paccāgacchanti.

Athekadivasam rājā supattaṃ assaṃ āruya amaccasahassaparivuto uyyānaṃ gacchanto kilantarūpe pañcasatavāṇijake nagaraṃ pavisante disvā “ime addhānakilantā, addhā imesaṃ santikā ekaṃ bhaddakaṃ sāsanaṃ sossāmī”ti te

pakkosāpetvā “kuto āgacchathā”ti pucchi. “Atthi, deva, ito vīsatiyojanasatamatthake sāvatti nāma nagaraṃ, tato āgacchāmā”ti. “Atthi pana vo padese kiñci sāsanaṃ uppanna”nti. “Deva, aññaṃ kiñci natthi, sammāsambuddho pana uppanno”ti. Rājā tāvadeva pañcavaṇṇāya pītiyā phuṭṭhasarīro kiñci sallakkhetuṃ asakkonto muhuttaṃ vītināmetvā, “tātā, kiṃ vadethā”ti pucchi. “Buddho, deva, uppanno”ti. Rājā dutiyampi tatiyampi tatheva vītināmetvā catutthe vāre “kiṃ vadetha, tātā”ti pucchi. “buddho, deva, uppanno”ti vutte, “tātā, vo satasahassaṃ dadāmī”ti vatvā “aññaṃ kiñci sāsanaṃ atthī”ti pucchi. “Atthi, deva, dhammo uppanno”ti. Rājā tampi sutvā purimanayeneva tayo vāre vītināmetvā catutthe vāre “dhammo uppanno”ti vutte “idhāpi vo satasahassaṃ dammī”ti vatvā “aparampi sāsanaṃ atthi, tātā”ti pucchi. “Atthi, deva, saṅgharatanāṃ uppanna”nti. Rājā tampi sutvā tayo vāre vītināmetvā catutthe vāre “saṅgho”ti pade vutte “idhāpi vo satasahassaṃ dammī”ti vatvā amaccasahassaṃ oloketvā, “tātā, kiṃ karissathā”ti pucchi. “Deva, tumhe kiṃ karissathā”ti? “Ahaṃ, tātā, ‘buddho uppanno, dhammo uppanno, saṅgho uppanno’ti sutvā na puna nivattissāmi, satthāraṃ uddissa gantvā tassa santike pabbajissāmi”ti. “Mayampi, deva, tumhehi saddhiṃ pabbajissāmā”ti. Rājā suvaṇṇapaṭṭe akkharāni likhāpetvā vāṇijake āha - “anojā nāma devī tumhākaṃ tīṇi satasahassāni dassati, evaṇca pana naṃ vadeyyātha ‘rañño kira te issariyaṃ vissatṭhaṃ, yathāsukhaṃ sampattiṃ paribhuñjāhī”ti, sace pana vo ‘rājā kaha’nti pucchati, ‘satthāraṃ uddissa pabbajissāmīti vatvā gato’ti āroceyyāthā”ti. Amaccāpi attano attano bhariyānaṃ tatheva sāsanaṃ paṇiṃsu. Rājā vāṇijake uyyojetvā assaṃ abhiruyha amaccasahassaparivuto taṃ khaṇaṃyeva nikkhami.

Satthāpi taṃ divasaṃ paccūsakāle lokaṃ volokento mahākappinarājānaṃ saparivāraṃ disvā “ayaṃ mahākappino vāṇijakānaṃ santikā tiṇṇaṃ ratanānaṃ uppannabhāvaṃ sutvā tesāṃ vacanaṃ tīhi satasahashehi pūjetvā rajjaṃ pahāya amaccasahashehi parivuto maṃ uddissa pabbajitukāmo sve nikkhamissati. So saparivāro saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇissati, paccuggamanamassa karissāmī”ti punadivase cakkavattī viya khuddakagāmabhojakaṃ paccuggacchanto sayameva pattacīvaraṃ gahetvā vīsatiyojanasataṃ maggaṃ paccuggantvā candabhāgāya nadiyā tīre nigrodharukkhamūle chabbaṇṇarasmiyo vissajjento nisīdi. “Rājāpi āgacchanto ekaṃ nadiṃ patvā “kā nāmesā”ti pucchi. “Aparacchā nāma, devā”ti. “Kimassā parimāṇaṃ, tātā”ti? “Gambhīrato gāvutaṃ, puthulato dve gāvutāni, devā”ti. “Atthi panettha nāvā vā uḷumpo vā”ti? “Natthi, devā”ti. “Nāvādīni olokente amhe jāti jaraṃ upaneti, jarā maraṇaṃ. Ahaṃ nibbematiko hutvā tīṇi ratanāni uddissa nikkhanto, tesāṃ me ānubhāvena imaṃ udakaṃ udakaṃ viya mā ahoṣī”ti tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇaṃ āvajjetvā “itipi so bhagavā araṇaṃ sammāsambuddho”ti buddhānussatiṃ anussaranto saparivāro assasahassena udakapiṭṭhiṃ pakkhandi. Sindhavā piṭṭhipāsāṇe viya pakkhandiṃsu. Khurānaṃ aggā neva temiṃsu.

So taṃ uttaritvā purato gacchanto aparampi nadiṃ disvā “ayaṃ kā nāmā”ti pucchi. “Nīlavāhinī nāma, devā”ti. “Kimassā parimāṇa”nti? “Gambhīratopi puthulatopi aḍḍhayaṇaṃ, devā”ti. Sesāṃ purimasadisameva. Taṃ pana nadiṃ disvā “svākkhāto bhagavatā dhammo”ti dhammānussatiṃ anussaranto pakkhandi. Tampi atikkamitvā gacchanto aparampi nadiṃ disvā “ayaṃ kā nāmā”ti pucchi. “Candabhāgā nāma, devā”ti. “Kimassā parimāṇa”nti? “Gambhīratopi puthulatopi yojanaṃ, devā”ti. Sesāṃ purimasadisameva. Imaṃ pana nadiṃ disvā “suppaṭipanno bhagavato sāvakaṃsaṅgho”ti saṅghānussatiṃ anussaranto pakkhandi. Taṃ pana

nadiṃ atikkamitvā gacchanto satthu sarīrato nikkhantā chabbaṇṇarasmiyo addasa. Nigrodharukkhassa sākḥaviṭapapalāsāni sovaṇṇamayāni viya ahesuṃ. Rājā cintesi - “ayaṃ pana obhāso neva candassa, na sūriyassa, na devamārabrahmanāgasupaṇṇādīnaṃ aññatarassa, addhā ahaṃ satthāraṃ uddissa āgacchanto mahāgotamabuddhena diṭṭho bhavissāmī”ti. So tāvadeva assapiṭṭhito otarivā onatasarīro rasmianusārena satthāraṃ upasaṅkamitvā manosilārase nimujjanto viya buddharasmīnaṃ anto pavisitvā satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi saddhiṃ amaccasahassena, satthā tassa anupubbiṃ kathaṃ kathesi. Desanāvasāne rājā saparivāro sotāpattiphale patiṭṭhahi. Atha sabbeva utṭhahitvā pabbajjaṃ yāciṃsu. Satthā “āgamissati nu kho imesaṃ kulaputtānaṃ iddhimayapattacīvara”nti upadhārento “ime kulaputtā paccekabuddhasahassassa cīvarasahassaṃ adaṃsu, kassapasammāsambuddhakāle vīsatiyā bhikkhusahassānampi vīsaticīvarasahassānipi adaṃsu. Anacchariyaṃ imesaṃ iddhimayapattacīvarāgamana”nti ñatvā dakkhiṇahatthaṃ pasāretvā “etha, bhikkhavo, caratha brahmacariyaṃ sammā dukkhassa antakiriyāyā”ti āha. Te tāvadeva aṭṭhaparikkhāradharā vassasatṭhikattherā viya hutvā vehāsaṃ abbhuggantvā paccorohitvā satthāraṃ vanditvā nisīdiṃsu.

Tepi vāṇijakā rājakulaṃ gantvā raññā pahitabhāvaṃ ārocāpetvā deviyā “āgacchantū”ti vutte pavisitvā vanditvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Atha ne devī pucchi - “tātā, kiṃ kāraṇā āgatāthā”ti? “Mayaṃ raññā tumhākaṃ santikaṃ pahitā, tīṇi kira no satasahassāni dethā”ti. “Tātā, atibahuṃ bhaṇatha, kiṃ tumhehi rañño kataṃ, kismiṃ vo rājā pasanno ettakaṃ dhanaṃ dāpesi”ti? “Devi, na aññaṃ kiñci kataṃ, rañño pana ekaṃ sāsanaṃ ārocayimhā”ti? “Sakkā pana, tātā, mayhaṃ ārocetu”nti. “Sakkā, devī”ti. “Tena hi, tātā, vadethā”ti. “Devi buddho loka uppanno”ti. Sāpi “taṃ sutvā purimanayeneva pītiyā phuṭṭhasarīrā tikkhattuṃ kiñci asallakkhetvā catutthe vāre ‘buddho’ti padaṃ sutvā, tātā, imasmiṃ pade raññā kiṃ dinna”nti? “Satasahassaṃ, devī”ti. “Tātā, ananucchavikaṃ raññā kataṃ evarūpaṃ sāsanaṃ sutvā tumhākaṃ satasahassaṃ dadamānena. Ahañhi vo mama duggatapaṇṇākāre tīṇi satasahassāni dammi, aparampi tumhehi rañño kiṃ ārocita”nti? Te idaṇcīdaṇcīti itarānipi dve sāsanaṃ ārocayiṃsu. Devī purimanayeneva pītiyā phuṭṭhasarīrā tikkhattuṃ kiñci asallakkhetvā catutthe vāre tatheva sutvā tīṇi tīṇi satasahassāni dāpesi, evaṃ te sabbānipi dvādasa satasahassāni labhiṃsu.

Atha ne devī pucchi - “rājā kahaṃ, tātā”ti? Devī, “satthāraṃ uddissa ‘pabbajissāmī’ti gato”ti. “Mayhaṃ tena kiṃ sāsanaṃ dinna”nti? “Sabbāṃ kira tena tumhākaṃ issariyaṃ vissatṭhaṃ, tumhe kira yathāruciyaṃ sampattiṃ anubhavathā”ti. “Amaccā pana kahaṃ, tātā”ti? Tepi “raññā saddhiṃyeva pabbajissāmā’ti gatā, devī”ti. Sā tesāṃ bhariyāyo pakkosāpetvā, amma, tumhākaṃ sāmikā “raññā saddhiṃ pabbajissāmā’ti gatā, “tumhe kiṃ karissathā”ti? “Kiṃ pana tehi amhākaṃ sāsanaṃ pahitaṃ, devī”ti? “Tehi kira attano sampatti tumhākaṃ vissatṭhā, tumhe kira taṃ sampattiṃ yathāruci paribhuñjathā”ti. “Tumhe pana, devī, kiṃ karissathā”ti? “Amma, so tāva rājā sāsanaṃ sutvā magge ʈhitakova tīhi satasahashehi tīṇi ratanāni pūjetvā khelaṇḍaṃ viya sampattiṃ pahāya ‘pabbajissāmī’ti nikkhanto, mayā pana tiṇṇaṃ ratanānaṃ sāsanaṃ sutvā tīṇi ratanāni navahi satasahashehi pūjitāni, na kho panesā sampatti nāma raññoyeva dukkhā, mayhampi dukkhāyeva. Ko raññā chaḍḍitakheḷaṇḍaṃ jāṇukehi patiṭṭhahitvā mukhena gaṇhissati, na mayhaṃ sampattiyaṃ attho, ahampi satthāraṃ uddissa gantvā pabbajissāmī”ti. “Devi, mayampi tumheheva saddhiṃ pabbajissāmā”ti. “Sace sakkotha, sādhu, amma”ti?

“Sakkoma, devī”ti. “Sādhu, am mā, tena hi ethā”ti rathasahassaṃ yojāpetvā rathaṃ āruya tāhi saddhiṃ nikkhamitvā antarāmagge paṭhamam nadiṃ disvā yathā raññaṃ puṭṭhaṃ, tatheva pucchitvā sabbapavattiṃ sutvā “rañño gatamaggaṃ olokethā”ti vatvā “sindhavānaṃ padavalañjaṃ na passāma, devī”ti vutte “rājā tīṇi ratanāni uddissa nikkhanto saccakiriyaṃ katvā gato bhavissati. Ahampi tīṇi ratanāni uddissa nikkhantā, tesameva anubhāvena idaṃ udakaṃ viya mā aho”ti tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇaṃ anussarivā rathasahassaṃ pesesi. Udakaṃ piṭṭhipāsāṇasadisam aho. Cakkānaṃ aggagganemivaṭṭiyo neva temiṃsu. Eteneva upāyena itarā dve nadiyo uttari.

Atha satthā tassāgamanabhāvaṃ ñatvā yathā attano santike nisinnā bhikkhū na paññāyanti, evamakāsi. Sāpi gacchantī gacchantī satthu sarīrato nikkhantā chabbaṇṇarasmiyo disvā tatheva cintetvā satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ ṭhitā pucchi - “bhante, mahākappino tumhākaṃ uddissa nikkhanto āgattettha mañña, kahaṃ so, amhākampi naṃ dassethā”ti? “Nisīdatha tāva, idheva naṃ passissathā”ti. Tā sabbāpi tuṭṭhacittā “idheva kira nisinnā sāmike passissāmā”ti nisīdiṃsu. Satthā tāsāṃ anupubbiṃ kathaṃ kathesi, anojādevī desanāvasāne saparivārā sotāpattiphalaṃ pāpuṇi. Mahākappinatthero tāsāṃ vaḍḍhitadhammadesanaṃ suṇanto saparivāro saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tasmīṃ khaṇe satthā tāsāṃ te bhikkhū arahattappatte dassesi. Tāsāṃ kira āgatakkhaṇe yeva attano sāmike kāsāvadhare muṇḍakasīse disvā cittaṃ ekaggaṃ na bhaveyya, tena maggaphalāni pattuṃ na sakkuṇeyyūṃ. Tasmā acalasaddhāya patiṭṭhitakāle tāsāṃ te bhikkhū arahattappatte yeva dassesi.

Tāpi te disvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā, “bhante, tumhākaṃ tāva pabbajitakiccaṃ matthakaṃ patta”nti vatvā satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ ṭhitā pabbajjaṃ yāciṃsu. Evaṃ kira vutte “satthā uppalavaṇṇāya āgamaṃ cintesi”ti ekacce vadanti. Satthā pana tā upāsikāyo āha - “sāvatthiṃ gantvā bhikkhunīupassaye pabbajethā”ti. Tā anupubbena janapadacārikaṃ caramānā antarāmagge mahājanena abhihaṭṭasakkārasammānā padasāva vīsayojanasatikaṃ gantvā bhikkhunīupassaye pabbajitvā arahattaṃ pāpuṇiṃsu. Satthāpi bhikkhusahassaṃ ādāya ākāse neva jetavanaṃ agamāsi. Tatra sudam āyasmā mahākappino rattitṭhānadivāṭṭhānādīsu “aho sukhaṃ, aho sukha”nti udānaṃ udānento vicarati. Bhikkhū bhagavato ārocesuṃ - “bhante, mahākappino ‘aho sukhaṃ, aho sukha’nti udānaṃ udānento vicarati, attano kāmasukhaṃ rajjasukhaṃ ārabba kathesi mañña”ti. Satthā taṃ pakkosāpetvā “saccaṃ kira tvaṃ, kappina, kāmasukhaṃ rajjasukhaṃ ārabba udānaṃ udānesi”ti. “Bhagavā me, bhante, taṃ ārabba udānabhāvaṃ vā anudānabhāvaṃ vā jānāti”ti? Satthā “na, bhikkhave, mama putto kāmasukhaṃ rajjasukhaṃ ārabba udānaṃ udāneti, puttassa pana me dhammapīti nāma dhammarati nāma uppajjati, so amatamahānibbānaṃ ārabba eva udānaṃ udānesi”ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

79. “Dhammapīti sukhaṃ seti, vipasannena cetasā;
Ariyappavedite dhamme, sadā ramati paṇḍito”ti.

Tattha dhammapīti dhammapāyako, dhammaṃ pivantoti attho. Dhammo ca nāmesa na sakkā bhājanena yāguādīni viya pātuṃ? Navavidhaṃ pana lokuttaradhammaṃ nāmakāyena phusanto ārammaṇato sacchikaronto pariññābhisaṃmayādīhi dukkhādīni ariyasaccāni paṭivijjhanto dhammaṃ pivati nāma.

Sukhaṃ setīti desanāṃattamevetam, catūhipi iriyāpathehi sukhaṃ viharatīti attho. Vip̐pasannenāti anāvilena nirupakkilesena. Ariyappavediteti buddhādīhi ariyehi pavedite satipaṭṭhānādibhede bodhipakkhiyadhamme. Sadā ramatīti evarūpo dhammapīti vip̐pasannena cetasā viharanto paṇḍiccena samannāgato sadā ramati abhiramatīti.

Desanāvasāne bahū sotāpannādayo ahesunti.

Mahākappinattheravatthu catuttham.

5. Paṇḍitasāmaṇeravatthu

80. Udakañhi nayantīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto paṇḍitasāmaṇeraṃ ārabba kathesi.

Atīte kira kassapasammāsambuddho vīsati khīṇāsavasahassaparivāro bārāṇasiṃ agamāsi. Manussā attano balaṃ sallakkhetvā aṭṭhapi dasapi ekato hutvā agantukadānādīni adamsu. Athekadivasam satthā bhattakiccapariyosāne evaṃ anumodanamakāsi -

“Upāsakā idha ekacco ‘attano santakameva dātuṃ vaṭṭati, kiṃ parena samādapitenā’ti attanāva dānaṃ deti, paraṃ na samādapeti. So nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadaṃ labhati, no parivārasampadaṃ. Ekacco paraṃ samādapeti, attanā na deti. So nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaṃ labhati, no bhogasampadaṃ ekacco attanāpi na deti, parampi na samādapeti. So nibbattanibbattaṭṭhāne neva bhogasampadaṃ labhati, na parivārasampadaṃ, vighāsādova hutvā jīvati. Ekacco attanā ca deti, parañca samādapeti. So nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadampi labhati parivārasampadampi”ti.

Taṃ sutvā samīpe ʈhito eko paṇḍitapuriso cintesi - “ahaṃ dāni tathā karissāmi, yathā me dvepi sampattiyo bhavissanti”ti. So satthāraṃ vanditvā āha - “bhante, svātanāya mayhaṃ bhikkhaṃ gaṇhathā”ti. “Kittakehi te bhikkhūhi attho”ti? “Kittako pana vo, bhante, parivāro”ti? “Vīsati bhikkhusahassāni”ti. “Bhante, sabbehi saddhiṃ svātanāya mayhaṃ bhikkhaṃ gaṇhathā”ti. Satthā adhiyāsesi. So gāmaṃ pavisitvā, “ammatātā, svātanāya mayā buddhappamukho bhikkhusaṅgho nimantito, tumhe yattakānaṃ bhikkhūnaṃ dātuṃ sakkhissatha, tattakānaṃ dānaṃ dethā”ti ārocetvā vicaranto attano attano balaṃ sallakkhetvā “mayam dasannaṃ dassāma, mayam vīsatiyā, mayam satassa, mayam pañcasatāna”nti vutte sabbesaṃ vacanaṃ ādito paṭṭhāya paṇṇe āropesi.

Tena ca samayena tasmīṃ nagare atiduggatabhāveneva “mahāduggato”ti paññāto eko puriso atthi. So tampi sammukhāgataṃ disvā, samma mahāduggata, mayā svātanāya buddhappamukho bhikkhusaṅgho nimantito, sve nagaravāsino dānaṃ dassanti, “tvaṃ kati bhikkhū bhojessasi”ti? “Sāmi, mayhaṃ kiṃ bhikkhūhi, bhikkhūhi nāma sadhanānaṃ attho, mayhaṃ pana sve yāguatthāya taṇḍulanāḷimattampi natthi, ahaṃ bhatim katvā jīvāmi, kiṃ me bhikkhūhi”ti? Samādapakena nāma byattena bhavitabbaṃ. Tasmā so tena “natthi”ti vuttepi tuṇhībhūto ahutvā evamāha - “samma mahāduggata, imasmīṃ nagare subhojanaṃ bhuñjitvā sukhumavatthaṃ nivāsetvā nānābharaṇapaṭimaṇḍitā sirisayane sayamānā bahū janā sampattim anubhavanti, tvaṃ pana divasaṃ bhatim katvā kucchipūraṇamattampi na labhasi, evaṃ santapi ‘ahaṃ pubbe puññaṃ akatattā kiñci na labhāmi’ti na jānāsi”ti?

“Jānāmi, sāmī”ti. “Atha kasmā idāni puññaṃ na karosi, tvaṃ yuvā balasampanno, kiṃ tayā bhaṭṭi katvāpi yathābalaṃ dānaṃ dātuṃ na vaṭṭatī”ti? So tasmīṃ kathenteyeva saṃvegappatto hutvā “mayhampi ekaṃ bhikkhuṃ paṇṇe āropehi, kiñcideva bhaṭṭi katvā ekassa bhikkhaṃ dassāmī”ti āha. Itaro “kiṃ ekena bhikkhūna paṇṇe āropitenā”ti na āropesi? Mahāduggatopi gehaṃ gantvā bhariyaṃ āha - “bhadde, nagaravāsino sve saṅghabhataṃ karissanti, ahampi samādapakena ‘ekassa bhikkhaṃ dehī’ti vutto, mayampi sve ekassa bhikkhaṃ dassāmā”ti. Athassa bhariyā “mayā daliddā, kasmā tayā sampatichita”nti avatvāva, “sāmi, bhaddakaṃ te kataṃ, mayā pubbepi kiñci adatvā idāni duggatā jātā, mayā ubhopi bhaṭṭi katvā ekassa bhikkhaṃ dassāma, sāmī”ti vatvā ubhopi gehā nikkhamitvā bhaṭṭiṭṭhānaṃ agamaṃsu.

Mahāseṭṭhi taṃ disvā “kiṃ, samma mahāduggata, bhaṭṭi karissasī”ti pucchi. “Āma, ayyā”ti. “Kiṃ karissasī”ti? “Yaṃ tumhe kāressatha, taṃ karissāmī”ti. “Tena hi mayā sve dve tīṇi bhikkhusatāni bhojessāma, ehi, dārūni phālehi”ti vāsipharasuṃ nīharitvā dāpesi. Mahāduggato daḷhaṃ kacchaṃ bandhitvā mahussāhappatto vāsīṃ pahāya pharasuṃ gaṇhanto, pharasuṃ pahāya vāsīṃ gaṇhanto dārūni phāleti. Atha naṃ seṭṭhi āha - “samma, tvaṃ ajja ativiya ussāhappatto kammaṃ karosi, kiṃ nu kho kāraṇa”nti? “Sāmi, ahaṃ sve ekaṃ bhikkhuṃ bhojessāmī”ti. Taṃ sutvā seṭṭhi pasannamānaso cintesi - “aho iminā dukkaraṃ kataṃ, ‘ahaṃ duggato’ti tuṇhībhāvaṃ anāpajjitvā ‘bhaṭṭi katvā ekaṃ bhikkhuṃ bhojessāmī’ti vadatī”ti. Seṭṭhibharyāpi tassa bhariyaṃ disvā, “amma, kiṃ kammaṃ karissasī”ti pucchitvā “yaṃ tumhe kāressatha, taṃ karomī”ti vutte udukkhalasālaṃ pavesetvā supparamusalādini dāpesi. Sā naccantī viya tuṭṭhapahaṭṭhā vīhiṃ koṭṭeti ceva ophuṇāti ca. Atha naṃ seṭṭhibharyā pucchi - “amma, tvaṃ ativiya tuṭṭhapahaṭṭhā kammaṃ karosi, kiṃ nu kho kāraṇa”nti? “Ayye, imaṃ bhaṭṭi katvā mayampi ekaṃ bhikkhuṃ bhojessāmā”ti. Taṃ sutvā seṭṭhibharyāpi tassaṃ “aho vatāyaṃ dukkarakārikā”ti pasīdi. Seṭṭhi mahāduggatassa dārūnaṃ phālitaḷe “ayaṃ te bhaṭṭi”ti sālīnaṃ catasso nāliyo dāpetvā “ayaṃ te tuṭṭhidāyo”ti aparāpi catasso nāliyo dāpesi.

So gehaṃ gantvā bhariyaṃ āha - “mayā bhaṭṭi katvā sālī laddho, ayaṃ nivāpo bhavissati, tayā laddhāya bhaṭṭi dadhitelakaṭukabhaṇḍāni gaṇhāhi”ti. Seṭṭhibharyāpi puna tassā ekaṃ sappikaroṭikañceva dadhibhājanañca kaṭukabhaṇḍañca suddhataṇḍulīnālīñca dāpesi. Iti ca ubhinnaṃpi nava taṇḍulanāliyo ahesuṃ. Te “deyyadhammo no laddho”ti tuṭṭhahaṭṭhā pātova uṭṭhahiṃsu. Bharyā mahāduggataṃ āha - “gaccha, sāmi, paṇṇaṃ pariyesitvā āharā”ti. So antarāpaṇe paṇṇaṃ adisvā nadītiraṃ gantvā “ajja ayyānaṃ bhojanaṃ dātuṃ labhissāmī”ti pahaṭṭhamānaso gāyanto paṇṇaṃ uccinati. Mahājālaṃ khipitvā ṭhito kevaṭṭo “mahāduggatassa saddena bhavitabba”nti taṃ pakkosivā pucchi - “ativiya tuṭṭhacitto gāyasi, kiṃ nu kho kāraṇa”nti? “Paṇṇaṃ uccināmi, sammā”ti. “Kiṃ karissasī”ti? “Ekaṃ bhikkhuṃ bhojessāmī”ti. “Aho sukhito, bhikkhu, so tava kiṃ paṇṇaṃ khādissatī”ti? “Kiṃ karomi, samma, attanā laddhapaṇṇena bhojessāmī”ti? “Tena hi ehī”ti. “Kiṃ karomi, sammā”ti? “Ime macche gahetvā pādagghanakāni aḍḍhagghanakāni kahāpaṇagghanakāni ca uddānāni karohī”ti. So tathā akāsi. Baddhabaddhe macche nagaravāsino nimantitanimantitānaṃ bhikkhūnaṃ atthāya hariṃsu. Tassa macchuddānāni karontasseva bhikkhācāraṇā pāpuṇi. So velaṃ sallakkhetvā “gamissāmahaṃ, samma, ayaṃ bhikkhūnaṃ āgamanavelā”ti āha.

“Atthi pana kiñci macchuddāna”nti? “Natthi, samma, sabbāni khīṇānī”ti. “Tena hi mayā attano atthāya vālukāya nikhaṇitvā cattāro rohitamacchā ṭhapitā, sace bhikkhuṃ bhojetukāmosi, ime gahetvā gacchā”ti te macche tassa adāsi.

Taṃ divasaṃ pana satthā paccūsakāle lokaṃ volokento mahāduggataṃ attano ñāṇajālassa anto pavitṭhaṃ disvā “kiṃ nu kho bhavissatī”ti āvajjento “mahāduggato ‘ekaṃ bhikkhuṃ bhojessāmī’ti bhariyāya saddhiṃ hiyyo bhatim akāsi, kataraṃ nu kho bhikkhuṃ labhissatī”ti cintetvā “manussā paṇṇe āropitasaññāya bhikkhū gahetvā attano attano gehesu nisidāpessanti, mahāduggato maṃ ṭhapetvā aññaṃ bhikkhuṃ na labhissatī”ti upadhāresi. Buddhā kira duggatesu anukampaṃ karonti. Tasmā satthā pātova sarīrapaṭijagganaṃ katvā “mahāduggataṃ saṅgahissāmī”ti gandhakuṭim pavisitvā nisīdi. Mahāduggatepi macche gahetvā geḥaṃ pavisante sakkassa paṇḍukambalasilāsaṃ uṇhākāraṃ dassesi. So “kiṃ nu kho kāraṇa”nti olokento “hiyyo, mahāduggato ‘ekassa bhikkhuno bhikkhaṃ dassāmī’ti attano bhariyāya saddhiṃ bhatim akāsi, kataraṃ nu kho bhikkhuṃ labhissatī”ti cintetvā “natthetassa añño bhikkhu, satthā pana mahāduggatassa saṅgahaṃ karissāmī”ti gandhakuṭiyaṃ nisinno. Mahāduggato attano upakappanaṃ yāgubhattaṃ paṇṇasūpeyyampi tathāgatassa dadeyya, “yaṃnūnāhaṃ mahāduggatassa geḥaṃ gantvā bhattakārakakammaṃ kareyya”nti aññātakavesena tassa gehasamīpaṃ gantvā “atthi nu kho kassaci kiñci bhatiyā kātappa”nti pucchi. Mahāduggato taṃ disvā āha - “samma, kiṃ kammaṃ karissasī”ti? “Ahaṃ, sāmi, sabbasippiko, mayhaṃ ajānanaṃ nāma natthi, yāgubhattādīnipi sampādetuṃ jānāmī”ti. “Samma, mayhaṃ tava kammena atthikā, tuyhaṃ pana kiñci dātappaṃ bhatim na passāmā”ti. “Kiṃ pana te kattappa”nti? “Ekassa bhikkhussa bhikkhaṃ dātukāmomhi, tassa yāgubhattasaṃvidhānaṃ icchāmī”ti. “Sace bhikkhussa bhikkhaṃ dassasi, na me bhatiyā attho, kiṃ mama puññaṃ na vaṭṭatī”ti? “Evaṃ sante sādhu, samma, pavisā”ti. So tassa geḥaṃ pavisitvā telataṇḍulādīni āharāpetvā “gaccha, attano pattabhikkhuṃ ānehī”ti taṃ uyyojesi. Dānaveyyāvaṭṭikopi paṇṇe āropitaniyāmeneva tesam tesam gehāni bhikkhū pahīni.

Mahāduggato tassa santikaṃ gantvā “mayhaṃ pattabhikkhuṃ dehī”ti āha. So tasmim khāṇe satim labhitvā “ahaṃ tava bhikkhuṃ pamuṭṭho”ti āha. Mahāduggato tikhiṇāya sattiyā kucchiyaṃ pahaṇo viya, “sāmi, kasmā maṃ nāsesi, ahaṃ tayā hiyyo samādapito bhariyāya saddhiṃ divasaṃ bhatim katvā ajja pātova paṇṇatthāya nadītīre āhiṇḍitvā āgato, dehi me ekaṃ bhikkhu”nti bāhā paggayha paridevi. Manussā sannipatitvā “kimetaṃ, mahāduggatā”ti pucchiṃsu. So tamatthaṃ ārocesi. Te veyyāvaṭikaṃ pucchiṃsu - “saccaṃ kira, samma, tayā esa ‘bhatim katvā ekassa bhikkhussa bhikkhaṃ dehī’ti samādapito”ti? “Āma, ayyā”ti. “Bhāriyaṃ te kammaṃ kataṃ, yo tvaṃ ettake bhikkhū saṃvidahanto etassa ekaṃ bhikkhuṃ nādāsī”ti. So tesam vacanena maṅkubhūto taṃ āha - “samma mahāduggata, mā maṃ nāsayi, ahaṃ tava kāraṇā mahāvihesaṃ patto, manussā paṇṇe āropitaniyāmena attano attano pattabhikkhū nayiṃsu, attano gehe nisinnabhikkhuṃ nīharitvā dento nāma natthi, satthā pana mukhaṃ dhovitvā gandhakuṭiyameva nisinno, rājayuvārājasenāpatiādayo satthu gandhakuṭito nikkhamanaṃ oloketā nisinnā satthu pattaṃ gahetvā ‘gamissāmā’ti. Buddhā nāma duggate anukampaṃ karonti, tvaṃ vihāraṃ gantvā ‘duggatomhi, bhante, mama saṅgahaṃ karoṭhā’ti satthāraṃ vanda, sace te puññaṃ atthi, addhā lacchasī”ti.

So vihāraṃ agamāsi. Atha naṃ aññesu divasesu vihāre vighāsādabhāvena diṭṭhattā rājāyuvārājādayo, “mahāduggata, na tāva bhattakālo, kasmā tvaṃ āgacchasi”ti āhaṃsu. So “jānāmi, sāmi, ‘na tāva bhattakālo’ti. Satthāraṃ pana vanditūṃ āgacchāmi”ti vadanto gantvā gandhakuṭiyā ummāre sīsaṃ ṭhapetvā pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā, “bhante, imasmiṃ nagare mayā duggatataro natthi, avassayo me hotha, karotha me saṅgaha”nti āha. Satthā gandhakuṭidvāraṃ vivaritvā pattaṃ nīharitvā tassa hatthe ṭhapesi. So cakkavattisiriṃ patto viya ahosi, rājāyuvārājādayo aññamaññassa mukhāni olokayimsu. Satthārā dinnapattañhi koci issariyavasena gahetūṃ samattho nāma natthi. Evaṃ pana vadiṃsu, “samma mahāduggata, satthu pattaṃ amhākaṃ dehi ettakaṃ nāma te dhanam dassāma, tvaṃ duggato dhanam gaṇhāhi, kiṃ te pattenā”ti? Mahāduggato “na kassaci dassāmi, na me dhanena attho, satthāraṃyeva bhojessāmi”ti āha. Avasesā taṃ yācitvā pattaṃ alabhivā nivattiṃsu. Rājā pana “mahāduggato dhanena palobhiyamānopi satthu pattaṃ na deti, satthārā ca sayam dinnapattaṃ koci gahetūṃ na sakkoti, imassa deyyadhammo nāma kittako bhavissati, iminā deyyadhammassa dinnakāle satthāraṃ ādāya gehaṃ netvā mayhaṃ sampāditaṃ āhāraṃ dassāmi”ti cintetvā satthārā saddhiṃyeva agamāsi. Sakkopi devarājā yāgukhajjakabhattachasūpeyyapaṇṇādīni sampādetvā satthu nisīdanārahaṃ āsanaṃ paññāpetvā nisīdi.

Mahāduggato satthāraṃ netvā “pavisatha, bhante”ti āha. Vasanagehañcassa nīcam hoti, anonatena pavisitūṃ na sakkā. Buddhā ca nāma gehaṃ pavisantā na onamitvā pavisanti. Gehañhi pavisanakāle mahāpathavī vā heṭṭhā ogacchati, gehaṃ vā uddhaṃ gacchati. Idaṃ tesaṃ sudinnadānassa phalaṃ. Puna nikkhamitvā gatakāle sabbam pākatikameva hoti. Tasmā satthā ṭhitakova gehaṃ pavisitvā sakkena paññattāsane nisīdi. Satthari nisinne rājā āha - “samma mahāduggata, tayā amhākaṃ yācantānampi satthu patto na dinno, passāma tāva, kīdiso te satthu sakkāro kato”ti? Athassa sakko yāgukhajjakādīni vivaritvā dassesi. Tesaṃ vāsagandho sakalanagaraṃ chādetvā aṭṭhāsi. Rājā yāguādīni oloketvā bhagavantam āha - “bhante, ‘ahaṃ mahāduggatassa deyyadhammo kittako bhavissati, iminā deyyadhamme dinne satthāraṃ gehaṃ netvā attano sampāditaṃ āhāraṃ dassāmi’ti cintetvā āgato, mayā evarūpo āhāro na diṭṭhapubbo, mayi idha ṭhite mahāduggato kilameyya, gacchāmaha”nti satthāraṃ vanditvā pakkāmi. Sakkopi satthāraṃ yāguādīni datvā sakkaccaṃ parivisi. Satthāpi katabhattakicco anumodanaṃ katvā uṭṭhāyāsanaṃ pakkāmi.

Sakko mahāduggatassa saññaṃ adāsi. So pattaṃ gahetvā satthāraṃ anugacchi. Sakko nivattitvā mahāduggatassa gehadvāre ṭhito ākāsaṃ olokesi. Tāvadeva ākāso sattaratanavassaṃ vassitvā tassa gehe sabbabhājanāni pūretvā sakalam gehaṃ pūresi. Tassa gehe okāso nāhosi. Tassa bhariyā dārake hatthesu gahetvā nīharitvā bahi aṭṭhāsi. So satthāraṃ anugantvā nivatto dārake bahi disvā “kiṃ ida”nti pucchi. “Sāmi, sakalam no gehaṃ sattahi ratanehi puṇṇam, pavisitūṃ okāso natthi”ti. So “ajjeva me dānena vipāko dinno”ti cintetvā rañño santikaṃ gantvā vanditvā, “kasmā āgatosi”ti vutte āha - “deva, gehaṃ me sattahi ratanehi puṇṇam, taṃ dhanam gaṇhathā”ti. Rājā “aho buddhānaṃ dinnadānaṃ, ajjeva matthakaṃ patta”nti cintetvā taṃ āha - “kiṃ te laddhuṃ vaṭṭatī”ti? “Dhanaharaṇatthāya sakaṭasahassaṃ, devā”ti. Rājā sakaṭasahassaṃ pesetvā dhanam āharāpetvā rājāṅgaṇe okirāpesi. Tālappamāṇo rāsi ahosi. Rājā nagare sannipātāpetvā “imasmiṃ nagare atthi kassaci ettakaṃ dhana”nti pucchi. “Natthi, devā”ti. “Evaṃ

mahādhanassa kiṃ kātuṃ vaṭṭatī”ti? “Setṭhiṭṭhānaṃ dātuṃ vaṭṭati, devā”ti. Rājā tassa mahāsakkāraṃ katvā setṭhiṭṭhānaṃ dāpesi.

Athassa pubbe ekassa setṭhino gehaṭṭhānaṃ ācikkhitvā “ettha jāte gacche harāpetvā gehaṃ uṭṭhāpetvā vasāhī”ti āha. Tassa taṃ ṭhānaṃ sodhetvā samaṃ katvā bhūmiyā khaññaṃānāya aññaṃaññaṃ āhacca nidhikumbhiyo uṭṭhahiṃsu. Tena rañño ārocite “tava puññaṃ nibbattā, tvameva gaṇhāhī”ti āha. So gehaṃ kāretvā sattāhaṃ buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ adāsi. Tato parampi yāvatāyukaṃ tiṭṭhanto puññaṃ karitvā āyupariyosāne devaloke nibbatto.

Ekam buddhantaraṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā imasmiṃ buddhuppāde tato cuto sāvattiyaṃ sārīputtattherassūpaṭṭhākakule setṭhidhītu kucchiyaṃ paṭisandhiṃ gaṇhi. Athassā mātāpitara gabbhassa paṭiṭṭhitabhāvaṃ ṇatvā gabbhaparihāraṃ adāsi. Tassā aparena samayena evarūpo dohaḷo uppajji - “aho vatāhaṃ dhammadesanāpatiṃ ādiṃ katvā pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ rohitamaccharasena dānaṃ datvā kāsāyāni vatthāni nivāsetvā āsanapariyante nisinnā tesam bhikkhūnaṃ ucchiṭṭhabhattaṃ paribhuñjeyya”nti. Sā mātāpitūnaṃ ārocetvā tathā akāsi, dohaḷo paṭipassambhi. Athassā tato aparesupi sattuṃ maṅgalesu rohitamaccharaseneva dhammasenāpatittherappamukhāni pañca bhikkhusatāni bhojesuṃ. Sabbaṃ tissakumārassa vatthumhi vuttaniyāmeneva veditabbaṃ. Ayamassa pana mahāduggatakāle dinnassa rohitamaccharasadānasseva nissando.

Nāmaggaṇadivase panassa, “bhante, dāsassa vo sikkhāpadāni dethā”ti mātara vutte thero āha - “konāmo ayaṃ dārako”ti? “Bhante, imassa dārakassa kucchiyaṃ paṭisandhiggaṇato paṭṭhāya imasmiṃ gehe jaḷa eḷamūgāpi paṇḍitā jātā, tasmā me puttassa paṇḍitotveva nāmaṃ bhavissatī”ti. Thero sikkhāpadāni adāsi. Jātadivasato paṭṭhāya panassa “nāhaṃ mama puttassa ajjhāsayaṃ bhindissāmī”ti mātu cittaṃ uppajji. So sattavassikakāle mātaraṃ āha - “amma, therassa santike pabbajissāmī”ti. “Sādhu, tāta, ‘ahaṃ tava ajjhāsayaṃ na bhindissāmicceva manaṃ uppādesi’”nti vatvā theram nimantetvā bhojetvā, “bhante, dāso vo pabbajitukāmo, ahaṃ imaṃ sāyanhasamaye vihāraṃ ānessāmī”ti theram uyyojetvā ṇātake sannipātāpetvā “mama puttassa gihikāle kattabbasakkāraṃ ajjeva karissāmā”ti mahantaṃ sakkāraṃ kāretvā taṃ ādāya vihāraṃ gantvā “imaṃ, bhante, pabbājethā”ti therassa adāsi.

Thero pabbajjāya dukkarabhāvaṃ ācikkhitvā “karissāmahaṃ, bhante, tumhākaṃ ovāda”nti vutte “tena hi ehi”ti kese temetvā tacapañcakakammaṭṭhānaṃ ācikkhitvā pabbājesi. Mātāpitaropissa sattāhaṃ vihāreyeva vasantā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa rohitamaccharaseneva dānaṃ datvā sattame divase sāyaṃ gehaṃ agamaṃsu. Thero aṭṭhame divase antogāmaṃ gacchanto taṃ ādāya gacchati, bhikkhusaṅghena saddhiṃ nāgamāsi. Kiṃ kāraṇā? Na tāvassa pattacīvaraggahaṇāni vā iriyāpatho vā pāsādiko hoti, apica vihāre therassa kattabbavattaṃ atthi. Thero hi bhikkhusaṅghe antogāmaṃ pavitṭhe sakalavihāraṃ vicaranto asammajjanaṭṭhānaṃ sammajjitvā tucchabhājanesu pāṇiyaparihōjanīyāni upaṭṭhapetvā dunnikkhattāni mañcapīṭhādāni paṭisāmetvā pacchā gāmaṃ pavisati. Apica “aññaṭṭhiyā tucchavihāraṃ pavisitvā ‘passatha samaṇassa gotamassa sāvakaṇaṃ nisinnaṭṭhānāni’ti vattum mā labhiṃsū”ti sakalavihāraṃ paṭijaggitvā pacchā gāmaṃ pavisati. Tasmā taṃ divasampi sāmaṇerena pattacīvaraṃ gāhāpetvā divātaraṃ piṇḍāya pāvisi.

Sāmaṇero upajjhāyena saddhiṃ gacchanto antarāmagge mātikaṃ disvā, “bhante,

idaṃ kiṃ nāmā”ti pucchi. “Mātikā nāma, sāmaṇerā”ti. “Imāya kiṃ karontī”ti? “Ito cito ca udakaṃ āharitvā attano sassakammaṃ sampādentī”ti. “Kiṃ pana, bhante, udakassa cittaṃ atthī”ti? “Natthāvuso”ti. “Evarūpaṃ acittakaṃ attano icchitaṭṭhānaṃ haranti, bhante”ti? “Āmāvuso”ti. So cintesi - “sace evarūpampi acittakaṃ attano icchiticchitaṭṭhānaṃ haritvā kammaṃ karonti, kasmā sacittakāpi cittaṃ attano vase vattetvā samaṇadhammaṃ kātuṃ na sakkhissantī”ti. Atheso purato gacchanto usukāre saradaṇḍakaṃ aggimhi tāpetvā akkhikoṭiyā oloketvā ujukaṃ karonte disvā, “ime, bhante, ke nāmā”ti pucchi. “Usukārā nāmāvuso”ti. “Kiṃ panete karontī”ti? “Aggimhi tāpetvā saradaṇḍakaṃ ujukaṃ karontī”ti. “Sacittako, bhante, eso”ti? “Acittako, āvuso”ti. So cintesi - “sace acittakaṃ gahetvā aggimhi tāpetvā ujukaṃ karonti, kasmā sacittakāpi attano cittaṃ vase vattetvā samaṇadhammaṃ kātuṃ na sakkhissantī”ti. Atheso purato gacchanto dārūni araneminābhiādīni tacchante disvā, “bhante, ime ke nāmā”ti pucchi. “Tacchakā nāmāvuso”ti. “Kiṃ panete karontī”ti? “Dārūni gahetvā yānakādīnaṃ cakkādīni karonti, āvuso”ti. “Etāni pana sacittakāni, bhante”ti? “Acittakāni, āvuso”ti. Athassa etadahosi - “sace acittakāni kaṭṭhakaliṅgarāni gahetvā cakkādīni karonti, kasmā sacittakā attano cittaṃ vase vattetvā samaṇadhammaṃ kātuṃ na sakkhissantī”ti. So imāni kāraṇāni disvā, “bhante, sace tumhākaṃ pattacīvare tumhe gaṇheyyātha, ahaṃ nivatteyya”nti. Thero “ayaṃ adhunā pabbajito daharasāmaṇero maṃ anubandhamāno evaṃ vadetī”ti cittaṃ anuppādetvāva “āhara, sāmaṇerā”ti vatvā attano pattacīvaraṃ aggahehi.

Sāmaṇeropi upajjhāyaṃ vanditvā nivattanto, “bhante, mayhaṃ āhāraṃ āharanto rohitamaccharaseneva āhareyyāthā”ti āha. “Kathaṃ labhissāmāvuso”ti? “Bhante, attano puññaṃ alabhantā mama puññaṃ labhissathā”ti āha. Thero “daharasāmaṇerassa bahi nisinnakassa paripanthopi bhaveyyā”ti kuñjikaṃ datvā “mayhaṃ vasanagabbhassa dvāraṃ vivaritvā anto pavisitvā nisīdeyyāsī”ti āha. So tathā katvā attano karajakāye ñāṇaṃ otāretvā attabhāvaṃ sammāsanto nisīdi. Athassa guṇatejasa sakkassa āsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. So “kiṃ nu kho kāraṇa”nti upadhārento “paṇḍitasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraṃ datvā ‘samaṇadhammaṃ karissāmī’ti nivatto, mayāpi tattha gantaṃ vaṭṭatī”ti cintetvā cattāro mahārāje āmantetvā “vihārassa upavane vasante sakuṇe palāpetvā samantato ārakkhaṃ gaṇhathā”ti vatvā candadevaputtaṃ “candamaṇḍalaṃ ākaḍḍhitvā gaṇhāhī”ti, sūriyadevaputtaṃ “sūriyamaṇḍalaṃ ākaḍḍhitvā gaṇhāhī”ti vatvā sayamaṃ gantvā āviñchanarajjuṭṭhāne ārakkhaṃ gahetvā aṭṭhāsi, vihāre purāṇapaṇṇassa patantassapi saddo nāhosi, sāmaṇerassa cittaṃ ekaggaṃ ahosi. So antarābhatteyyeva attabhāvaṃ sammāsivā tīṇi phalāni pāpuṇi.

Theropi “sāmaṇero vihāre nisinno, tassa upakappanakaṃ bhojanaṃ asukakule nāma sakkā laddhu”nti ekaṃ pemaḡāravayuttaṃ upaṭṭhākakulaṃ agamāsi. Tattha ca manussā taṃ divasaṃ rohitamacche labhitvā therasseva āgamaṇaṃ oloketvā nisīdiṃsu. Te therāṃ āgacchantāṃ disvā, “bhante, bhaddakaṃ vo kataṃ idhāgacchantehī”ti antogehe pavesetvā yāgukhajjakādīni datvā rohitamaccharasenassa piṇḍapātaṃ adaṃsu. Thero haraṇākāraṃ dassesi. Manussā “paribhuñjatha, bhante, haraṇakabhattampi labhissathā”ti vatvā therassa bhattakiccāvasāne pattaṃ rohitamaccharasabhojanassa pūretvā adaṃsu. Thero “sāmaṇero me chāto”ti sīghaṃ agamāsi. Satthāpi taṃ divasaṃ kālasseva bhuñjitvā vihāraṃ gantvā evaṃ āvajjesi - “paṇḍitasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraṃ datvā ‘samaṇadhammaṃ karissāmī’ti nivatto, nipphajjissati nu kho assa pabbajitakicca”nti

upadhārento tiṇṇaṃ phalānaṃ pattabhāvaṃ ñatvā “arahattassa upanissayo atthi, natthī”ti āvajjento “atthī”ti disvā “purebhattameva arahattaṃ pattuṃ sakkhissati, na sakkhissatī”ti upadhārento “sakkhissatī”ti aññāsī. Athassa etadahosi - “sāriputto sāmaṇerassa bhattaṃ ādāya sīghaṃ āgacchati, antarāyampissa kareyya dvārakoṭṭhake ārakkhaṃ gahetvā nisīdissāmi, atha naṃ pañhaṃ pucchissāmi, tasmim pañhe vissajjyamāne sāmaṇero saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇissatī”ti. Tato gantvā dvārakoṭṭhake ṭhatvā sampattaṃ therāṃ cattāro pañhe pucchi, puttṭhaṃ puttṭhaṃ pañhaṃ vissajjesi.

Tatridaṃ pucchāvissajjanaṃ - satthā kira naṃ āha - “sāriputta, kiṃ te laddha”nti? “Āhāro, bhante”ti. “Āhāro nāma kiṃ āharati, sāriputtā”ti? “Vedanaṃ, bhante”ti. “Vedanaṃ kiṃ āharati, sāriputtā”ti? “Rūpaṃ, bhante”ti. “Rūpaṃ pana kiṃ āharati, sāriputtā”ti? “Phassaṃ, bhante”ti. Tatrāyaṃ adhippāyo - “jighacchitena hi paribhutto āhāro tassa khuddaṃ pariharitvā sukhaṃ vedanaṃ āharati. Āhāraparibhogena sukhitassa sukhāya vedanāya uppajjamānāya sarīre vaṇṇasampatti hoti. Evaṃ vedanā rūpaṃ āharati. Sukhito pana āhārajarūpavasena uppannasukhasomanasso ‘idāni me assādo jāto’ti nippajjanto vā nisīdanto vā sukhasamphassaṃ paṭilabhatī”ti.

Evaṃ imesu catūsu pañhesu vissajjikesu sāmaṇero saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patto. Satthāpi therāṃ āha - “gaccha, sāriputta, tava sāmaṇerassa bhattaṃ dehī”ti. Thero gantvā dvāraṃ ākoṭesi. Sāmaṇero nikkhamitvā therassa hatthato pattaṃ gahetvā ekamantaṃ ṭhapetvā tālavaṇṇena therāṃ bījī. Atha naṃ thero āha - “sāmaṇera, bhattakiccaṃ karohī”ti. “Tumhe pana, bhante”ti. “Kataṃ mayā bhattakiccaṃ, tvaṃ karohī”ti. Sattavassikadārako pabbajitvā atṭhame divase taṃ khaṇaṃ vikasitapadumuppalasadiso arahattaṃ patto, paccavekkhitaṭṭhānaṃ pana paccavekkhanto nisīditvā bhattakiccamaṃkāsī. Tena pattaṃ dhovitvā paṭisāmitakāle candadevaputto candamaṇḍalaṃ vissajjesi, sūriyadevaputto sūriyamaṇḍalaṃ. Cattāro mahārājāno catuddisaṃ ārakkhaṃ vissajjesuṃ, sakko devarājā āviñchanake ārakkhaṃ vissajjesi. Sūriyo majjhaṭṭhānato galitvā gato.

Bhikkhū ujjhāyimsu, “chāyā adhikappamāṇā jātā, sūriyo majjhaṭṭhānato galitvā gato, sāmaṇerena ca idāneva bhuttaṃ, kiṃ nu kho eta”nti. Satthā taṃ pavattiṃ ñatvā āgantvā pucchi - “bhikkhave, kiṃ kathethā”ti? “Idaṃ nāma, bhante”ti? “Āma, bhikkhave, puññavato samaṇadhammaṃ karaṇakāle candadevaputto candamaṇḍalaṃ, sūriyadevaputto sūriyamaṇḍalaṃ ākaḍḍhitvā gaṇhi, cattāro mahārājāno vihāropavane catuddisaṃ ārakkhaṃ gaṇhiṃsu, sakko devarājā āviñchanake ārakkhaṃ gaṇhi, ahampi ‘buddhomhī’ti appossukko nisīdituṃ nālatthaṃ, gantvā dvārakoṭṭhake mama puttassa ārakkhaṃ aggahesiṃ, nettike ca mātikāya udakaṃ harante, usukāre ca usuṃ ujum karonte, tacchake ca dārūni tacchante disvā ettakaṃ ārammaṇaṃ gahetvā paṇḍitā attānaṃ dametvā arahattaṃ gaṇhantiyevā”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

80. “Udakañhi nayanti nettikā, usukārā namayanti tejanaṃ;
Dāruṃ namayanti tacchakā, attānaṃ damayanti paṇḍitā”ti.

Tattha udakanti pathaviyā thalaṭṭhānaṃ khaṇitvā āvāṭaṭṭhānaṃ pūretvā mātikaṃ vā katvā rukkhadoṇiṃ vā ṭhapetvā attanā icchiticchitaṭṭhānaṃ udakaṃ. Nentīti nettikā. Tejananti kaṇḍaṃ. Idaṃ vuttaṃ hoti - nettikā attano ruciyā udakaṃ nayanti, usukārāpi tāpetvā tejanaṃ namayanti usuṃ ujum karonti. Tacchakāpi nemiādīnaṃ

atthāya tacchantā dāruṃ namayanti attano ruciyā ujum vā vaṅkaṃ vā karonti. Evaṃ ettakaṃ ārammaṇaṃ katvā paṇḍitā sotāpattimaggādīni uppādentā attānaṃ damayanti, arahattappattā pana ekantadantā nāma hontīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Paṇḍitasāmaṇeravattu pañcamaṃ.

6. Lakuṇḍakabhaddiyattheravattu

81. Selo yathāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto lakuṇḍakabhaddiyattheraṃ ārabha kathesi.

Puthujjanā kira sāmaṇerādayo therāṃ disvā sīsepi kaṇṇesupi nāsāyapi gahetvā “kiṃ, cūlapita, sāsanasmim na ukkaṇṭhasi, abhiramasī”ti vadanti. Thero tesu neva kujjhati, na dussati. Dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ “passathāvuso, lakuṇḍakabhaddiyattheraṃ disvā sāmaṇerādayo evañcevañca viheṭhenti, so tesu neva kujjhati, na dussati”ti. Satthā āgantvā “kiṃ kathetha, bhikkhave”ti pucchitvā “imaṃ nāma, bhante”ti vutte “āma, bhikkhave, khīṇāsavā nāma neva kujjhati, na dussanti. Ghanaselasadisā hete acalā akampiyā”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

81. “Selo yathā ekaghano, vātena na samīrati;
Evaṃ nindāpasamsāsu, na samiñjanti paṇḍitā”ti.

Tattha nindāpasamsāsūti kiñcāpi idha dve lokadhammā vuttā, attho pana aṭṭhannampi vasena veditabbo. Yathā hi ekaghano asusiro selo puratthimādibhedena vātena na samīrati na iñjati na calati, evaṃ aṭṭhasupi lokadhammesu ajjhottharantesu paṇḍitā na samiñjanti, paṭighavasena vā anunayavasena vā na calanti na kampanti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Lakuṇḍakabhaddiyattheravattu chaṭṭhaṃ.

7. Kāṇamātuvattu

82. Yathāpi rahadoti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto kāṇamātaraṃ ārabha kathesi. Vatthu vinaye āgatameva.

Tadā pana kāṇamātara atucchahatthaṃ dhītaraṃ patikulaṃ pesetuṃ pakkesu pūvesu catukkhattuṃ catunnaṃ bhikkhūnaṃ dinnakāle satthārā tasmiṃ vatthusmiṃ sikkhāpade paññatte kāṇāya sāmikena aññāya pajāpatiyā ānītāya kāṇā taṃ pavattiṃ sutvā “imehi me gharāvāso nāsito”ti diṭṭhadiṭṭhe bhikkhū akkosati paribhāsati. Bhikkhū taṃ vīthiṃ paṭipajjitum na visahiṃsu. Satthā taṃ pavattiṃ ñatvā tattha agamāsi. Kāṇamātā satthāraṃ vanditvā paññattāsane nisīdāpetvā yāgukhajjakaṃ adāsi. Satthā katapātarāso “kahaṃ kāṇā”ti pucchi. “Esā, bhante, tumhe disvā maṅkubhūtā rodanti ṭhitā”ti. “Kiṃ kāraṇā”ti? “Esā, bhante, bhikkhū akkosati paribhāsati, tasmā tumhe disvā maṅkubhūtā rodamānā ṭhitā”ti. Atha naṃ satthā pakkosāpetvā - “kāṇe, kasmā maṃ disvā maṅkubhūtā nilīyitvā rodasī”ti. Athassā mātā tāya katakiriyaṃ ārocesi. Atha naṃ satthā āha - “kiṃ pana kāṇamāte mama sāvakā tayā dinnakaṃ gaṇhiṃsu, adinnaka”nti? “Dinnakaṃ, bhante”ti. “Sace mama sāvakā piṇḍāya carantā tava gehadvāraṃ pattā tayā dinnakaṃ gaṇhiṃsu, ko tesam

doso''ti? ''Natthi, bhante, ayyānaṃ doso''. ''Etissāyeva doso''ti. Satthā kāṇaṃ āha - ''kāṇe, mayhaṃ kira sāvakā piṇḍāya caramānā gehadvāraṃ āgatā, atha nesaṃ tava mātara pūvā dinnā, ko nāmettha mama sāvakānaṃ doso''ti? ''Natthi, bhante, ayyānaṃ doso, mayhameva doso''ti satthāraṃ vanditvā khamāpesi.

Athassā satthā anupubbiṃ kathaṃ kathesi, sā sotāpattiphalaṃ pāpuṇi. Satthā utthāyāsana vihāraṃ gacchanta rājagaṇeṇa pāyāsi. Rājā disvā ''satthā viya bhaṇe''ti pucchitvā ''āma, devā''ti vutte ''gacchatha, mama āgantvā vandanabhāvaṃ ārocethā''ti pesetvā rājagaṇe tthitaṃ satthāraṃ upasaṅkamtvā vanditvā ''kahaṃ, bhante, gatāthā''ti pucchi. ''Kāṇamātāya gehaṃ, mahārājā''ti. ''Kiṃ kāraṇā, bhante''ti? ''Kāṇā kira bhikkhū akkosati paribhāsati, taṃkāraṇā gatomhī''ti. ''Kiṃ pana vo, bhante, tassā anakkosana bhāvo kato''ti? ''Āma, mahārāja, bhikkhūnañca anakkosikā katā, lokuttarakuṭumbasāminī cā''ti. ''Hotu, bhante, tumhehi sā lokuttarakuṭumbasāminī katā, ahaṃ pana naṃ lokiyakuṭumbasāminiṃ karissāmī''ti vatvā rājā satthāraṃ vanditvā paṭinivatto paṭicchannamahāyoggaṃ pahīṇitvā kāṇaṃ pakkosāpetvā sabbābharaṇehi alaṅkaritvā jeṭṭhadhītutthāne tthapetvā ''mama dhītaraṃ posetuṃ samatthā gaṇhantū''ti āha. Atheke sabbatthakamahāmatto ''ahaṃ devassa dhītaraṃ posessāmī''ti taṃ attano gehaṃ netvā sabbaṃ issariyaṃ paṭicchāpetvā ''yathāruce puññaṇi karohī''ti āha. Tato paṭṭhāya kāṇā catūsu dvāresu purise tthapetvā attanā upaṭṭhātabbe bhikkhū ca bhikkhuniyo ca pariyesamānāpi na labhati. Kāṇāya gehadvāre paṭiyādetvā tthapitaṃ khādanīyabhojanīyaṃ mahogho viya pavattati. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samutthāpesuṃ ''pubbe, āvuso, cattāro mahallakattherā kāṇāya vipphaṇṣāraṃ karimso, sā evaṃ vipphaṇṣārini hutvāpi satthāraṃ āgamma saddhāsampadaṃ labhi. Satthārā puna tassā gehadvāraṃ bhikkhūnaṃ upasaṅkamanārahaṃ kataṃ. Idāni upaṭṭhātabbe bhikkhū vā bhikkhuniyo vā pariyesamānāpi na labhati, aho buddhā nāma acchariyaguṇā''ti. Satthā āgantvā ''kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā''ti pucchitvā ''imāya nāmā''ti vutte ''na, bhikkhave, idāneva tehi mahallakabhikkhūhi kāṇāya vipphaṇṣāro kato, pubbepi karimsuyeva. Na ca idāneva mayā kāṇā mama vacanakārikā katā, pubbepi katāyevā''ti vatvā tamatthaṃ sotukāmehi bhikkhūhi yācito -

''Yattheke labhate babbu, dutiyo tattha jāyati;
Tatiyo ca catuttho ca, idaṃ te babbukā bila''nti. -

Idaṃ babbujātaṃ vitthārena kathetvā ''tadā cattāro mahallakabhikkhū cattāro bilārā ahesuṃ, mūsikā kāṇā, maṇikāro ahamevā''ti jātaṃ samodhānetvā ''evaṃ, bhikkhave, atītepi kāṇā dummanā āvilacittā vikkhittacittā hutvā mama vacanena pasannaudakarahado viya vipphasannacittā aho''ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

82. ''Yathāpi rahado gambhīro, vipphasanno anāvilo;
Evaṃ dhammāni sutvāna, vipphasīdanti paṇḍitā''ti.

Tattha rahadoti yo caturaṅginīyāpi senāya ogāhantiyā nakhubhati evarūpo udakaṇṇavo, sabbākārena pana caturāsītiyojanasahassagambhīro nīlamahāsamuddo rahado nāma. Tassa hi heṭṭhā cattālīsajojanasahassamatte tthāne udakaṃ macchehi calati, upari tāvattakeyeva tthāne udakaṃ vātena calati, majjhe catujojanasahassamatte tthāne udakaṃ niccalaṃ tiṭṭhati. Ayaṃ gambhīro rahado nāma. Evaṃ dhammāni desanādharmāni. Idaṃ vuttaṃ hoti - yathā nāma rahado

anākulatāya vippasanno, acalatāya anāvalo, evaṃ mama desanādhammaṃ sutvā sotāpattimaggādivasena nirupakkilesacittataṃ āpajjantā vippasīdanti paṇḍitā, arahattappattā pana ekantavippasannāva hontīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇimsūti.

Kāṇhamātuvatthu sattamaṃ.

8. Pañcasatabhikkhuvatthu

83. Sabbattha ve sappurisā cajanīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabba kathesi. Desanā verañjāyaṃ samuṭṭhitā.

Paṭhamabodhiyañhi bhagavā verañjaṃ gantvā verañjena brāhmaṇena nimantito pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ vassaṃ upagañchi. Verañjo brāhmaṇo mārāvaṭṭanena āvaṭṭo ekadivasampi satthāraṃ ārabba satīṃ na uppādesi. Verañjāpi dubbhikkhā ahosi, bhikkhū santarabāhiraṃ verañjaṃ piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṃ alabhantā kilamiṃsu. Tesāṃ assavāṇijakā patthapatthapulakaṃ bhikkhaṃ paññāpesuṃ. Te kilamante disvā mahāmoggallānatthero pathavojaṃ bhojetukāmo, uttarakuruñca piṇḍāya pavesetukāmo ahosi, satthā taṃ paṭikkhipi. Bhikkhūnaṃ ekadivasampi piṇḍapātaṃ ārabba parittāso nāhosi, icchācāraṃ vajjetvā eva vihariṃsu. Satthā tattha temāsaṃ vasitvā verañjaṃ brāhmaṇaṃ apaloketvā tena katasakkārasammāno taṃ saraṇesu patiṭṭhāpetvā tato nikkhanto anupubbena cārikaṃ caramāno ekasmiṃ samaye sāvatthiṃ patvā jetavane vihāsi, sāvatthivāsino satthu āgantukabhaddāni kariṃsu. Tadā pana pañcasatamattā vighāsādā bhikkhū nissāya antovihāreyeva vasanti. Te bhikkhūnaṃ bhuttāvasesāni paṇītabhojanāni bhuñjitvā niddāyitvā uttāya nadītīraṃ gantvā nadantā vaggantā mallamuṭṭhiyuddhaṃ yujjhantā kīlāntā antovihārepi bahivihārepi anācārameva carantā vicaranti. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ “passathāvuso, ime vighāsādā dubbhikkhakāle verañjāyaṃ kañci vikāraṃ na dassesuṃ, idāni pana evarūpāni paṇītabhojanāni bhuñjitvā anekappakāraṃ vikāraṃ dassentā vicaranti. Bhikkhū pana verañjāyampi upasantarūpā viharitvā idānīpi upasantupasantāva viharantī”ti. Satthā dhammasabhaṃ gantvā, “bhikkhave, kiṃ kathethā”ti pucchitvā “idaṃ nāmā”ti vutte “pubbepete gadrabhayoniyaṃ nibbattā pañcasatā gadrabhā hutvā pañcasatānaṃ ājānīyasindhavānaṃ allarasaṃuddikapānakapītāvasesaṃ ucchiṭṭhakasaṭaṃ udakena madditvā makacipilotikāhi parissāvitattā ‘volodaka’nti saṅkhyāṃ gataṃ appasaṃ nihiṇaṃ pivitvā madhumattā viya nadantā vicariṃsūti vatvā -

“Vālodakaṃ appasaṃ nihiṇaṃ,
Pitvā mado jāyati gadrabhānaṃ;
Imaṃca pitvāna rasaṃ paṇītaṃ,
Mado na sañjāyati sindhavānaṃ.

“Appaṃ pivitvāna nihiṇajacco,
So majjatī tena janinda puṭṭho;
Dhorayhasīlī ca kulamhi jāto,
Na majjatī aggarasaṃ pivitvā”ti.

Idaṃ vālodakajātakaṃ vitthārena kathetvā “evaṃ, bhikkhave, sappurisā lokadhammaṃ vivajjetvā sukhitaḥkālepi dukkhitakālepi nibbikārāva hontī”ti

anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

83. “Sabbattha ve sappurisā cajanti,
Na kāmakāmā lapayanti santo;
Sukhena phuṭṭhā atha vā dukhena,
Na uccāvacam paṇḍitā dassayantī”ti.

Tattha sabbatthāti pañcakkhandhādibhedesu sabbadhammesu. Sappurisāti supurisā. Cajantīti arahattamaggaññena apakaḍḍhantā chandarāgaṃ vijahanti. Kāmakāmāti kāme kāmayantā kāmahetu kāmakāraṇā. Na lapayanti santoti buddhādayo santo kāmahetu neva attanā lapayanti, na paraṃ lapāpentī. Ye hi bhikkhāya pavīṭṭhā icchācāre ṭhitā “kiṃ, upāsaka, sukhaṃ te puttadārassa, rājacorādīnaṃ vasena dvipadacatuppadesu natthi koci upaddavo”tiādīni vadanti, tāva te lapayanti nāma. Tathā pana vatvā “āma, bhante, sabbesaṃ no sukhaṃ, natthi koci upaddavo, idāni no geḥaṃ pahūtaannapānaṃ, idheva vasathā”ti attānaṃ nimantāpentā lapāpentī nāma. Santo pana idaṃ ubhayampi na karonti. Sukhena phuṭṭhā atha vā dukhenāti desanāmettametaṃ, aṭṭhahi pana lokadhammehi phuṭṭhā tuṭṭhibhāvamaṅkubhāvavasena vā vaṇṇabhaṇanaavaṇṇabhaṇanavasena vā uccāvacam ākāraṃ paṇḍitā na dassayantīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṃ phalādīni pāpuṇiṃsūti.

Pañcasatabhikkhuvatthu aṭṭhamam.

9. Dhammikattheravatthu

- 84.** Na attahetūti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto dhammikattheraṃ ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṃ kireko upāsako dhammena samena agāraṃ ajjhāvasati. So pabbajitukāmo hutvā ekadivasaṃ bhariyāya saddhiṃ nisīditvā sukhakathaṃ kathento āha - “bhadde, icchāmahaṃ pabbajitu”nti. “Tena hi, sāmi, āgamehi tāva, yāvāhaṃ kucchigataṃ dāraṃ vijāyāmī”ti. So āgametvā dārakassa padasā gamanakāle puna taṃ āpucchitvā “āgamehi tāva, sāmi, yāvāyaṃ vayappatto hotī”ti vutte “kiṃ me imāya apalokitāya vā anapalokitāya vā, attano dukkhanissaraṇaṃ karissāmī”ti nikkhamitvā pabbaji. So kammaṭṭhānaṃ gahetvā ghaṭento vāyamanto attano pabbajitakiccaṃ niṭṭhapetvā tesam dassanattāya puna sāvatthiṃ gantvā puttassa dhammakathaṃ kathesi. Sopi nikkhamitvā pabbaji, pabbajitvā ca pana na cirasseva arahattaṃ pāpuṇi. Purāṇadutiyikāpissa “yesaṃ atthāya ahaṃ gharāvāse vaseyyaṃ, te ubhopi pabbajitā, idāni me kiṃ gharāvāsena, pabbajissāmī”ti nikkhamitvā pabbaji, pabbajitvā ca pana na cirasseva arahattaṃ pāpuṇi. Athekadivasaṃ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ - “āvuso, dhammikaupāsako attano dhamme patiṭṭhitattā nikkhamitvā pabbajitvā arahattaṃ patto puttadārassāpi patiṭṭhā jāto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte, “bhikkhave, paṇḍitena nāma neva attahetu, na parahetu samiddhi icchitabbā, dhammikeneva pana dhammapaṭisaraṇena bhavitabba”nti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

84. “Na attahetu na parassa hetu,
Na puttamicche na dhaṇaṃ na raṭṭhaṃ;

Na iccheyya adhammena samiddhimattano,
Sa sīlavā paññavā dhammiko siyā'ti.

Tattha na attahetūti paṇḍito nāma attahetu vā parahetu vā pāpaṃ na karoti. Na puttamiccheti puttaṃ vā dhaṇaṃ vā raṭṭhaṃ vā pāpakammaṃ na iccheyya, etānipi icchato pāpakammaṃ na karotiyevāti attho. Samiddhimattano yā attano samiddhi, tampi adhammena na iccheyya, samiddhikāraṇāpi pāpaṃ na karotīti attho. Sa sīlavāti yo evarūpo puggalo, so eva sīlavā ca paññavā ca dhammikoca siyā, na aññoti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Dhammikatheravattu navamaṃ.

10. Dhammassavanavattu

85-86. Appakā te manussesūti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto dhammassavanaṃ ārabha kathesi.

Sāvatthiyaṃ kira ekavīthivāsino manussā samaggā hutvā gaṇabandhena dānaṃ datvā sabbarattiṃ dhammassavanaṃ kāresuṃ, sabbarattiṃ pana dhammaṃ sotuṃ nāsakkiṃsu. Ekacce kāmaratinissitā hutvā, puna gehameva gatā, ekacce dosanissitā hutvā, ekacce mānanissitā hutvā, ekacce thinamiddhasamaṅgino hutvā tattheva nisīditvā pacalāyantaṃ sotuṃ nāsakkiṃsu. Punadivase bhikkhū taṃ pavattiṃ ñatvā dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāma”ti vutte, “bhikkhave, imā sattā nāma yebhuyyena bhavanissitā, bhavesu eva laggā viharanti, pāragāmino nāma appakā”ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imā gāthā āha -

85. “Appakā te manussesu, ye janā pāragāmino;
Athāyaṃ itarā pajā, tīramevānudhāvati.

86. “Ye ca kho sammadakkhāte, dhamme dhammānuvattino;
Te janā pāramessanti, maccudheyyaṃ suduttara”nti.

Tattha appakāti thokā na bahū. Pāragāminoti nibbānapāragāmino. Athāyaṃ itarā pajāti yā panāyaṃ avasesā pajā sakkāyaditṭhitīrameva anudhāvati, ayameva bahutarāti attho. Sammadakkhātetī sammā akkhāte sukathite. Dhammeti desanādhamme. Dhammānuvattinoti taṃ dhammaṃ sutvā tadanucchavikaṃ paṭipadaṃ pūretvā maggaphalasacchikaraṇena dhammānuvattino. Pāramessantīti te evarūpā janā nibbānapāraṃ gamissantī. Maccudheyyanti kilesamārasaṅkhātassa maccussa nivāsaṭṭhānabhūtaṃ tebhūmikavaṭṭaṃ. Suduttaranti ye janā dhammānuvattino, te etaṃ suduttaraṃ duratikkamaṃ māradheyyaṃ taritvā atikkamitvā nibbānapāraṃ gamissantīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Dhammassavanavattu dasamaṃ.

11. Pañcasataāgantukabhikkhuvattu

87-89. Kaṇhaṃ dhammaṃ vipphāyāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto pañcasate āgantuke bhikkhū ārabha kathesi.

Kosalaratṭhe kira pañcasatā bhikkhū vassaṃ vasitvā vuṭṭhavassā “satthāraṃ passissāmā”ti jetavanaṃ gantvā satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdiṃsu. Satthā tesāṃ cariyapaṭipakkhaṃ nisāmetvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi -

87. “Kaṇhaṃ dhammaṃ vipphāya, sukkaṃ bhāvētha paṇḍito;
Okā anokamāgamma, viveke yattha dūramaṃ.
88. “Tatrābhiratimiccheyya, hitvā kāme akiñcano;
Pariyodapeyya attānaṃ, cittaklesehi paṇḍito.
89. “Yesāṃ sambodhiyaṅgesu, sammā cittaṃ subhāvitaṃ;
Ādānapaṭinissagge, anupādāya ye ratā;
Khīṇāsavā jutimanto, te loka parinibbutā”ti.

Tattha kaṇhaṃ dhammanti kāyaducaritādibhedaṃ akusalaṃ dhammaṃ vipphāya jahitvā. Sukkaṃ bhāvēthāti paṇḍito bhikkhu abhinikkhamanato paṭṭhāya yāva arahattamaggā kāyasucaritādibhedaṃ sukkaṃ dhammaṃ bhāveyya. Kathaṃ? Okā anokamāgammāti okaṃ vuccati ālayo, anokaṃ vuccati anālayo, ālayato nikkhamitvā anālayasaṅkhātaṃ nibbānaṃ paṭicca ārabba taṃ patthayamāno bhāveyyāti attho. Tatrābhiratimiccheyyāti yasmiṃ anālayasaṅkhāte viveke nibbāne imehi sattehi durabhiraṃ, tatra abhiraṃ iccheyya. Hitvā kāmeti vatthukāmakilesakāme hitvā akiñcano hutvā viveke abhiraṃ iccheyyāti attho. Cittaklesehīti pañcahi nīvaraṇehi, attānaṃ pariyodapeyya vodāpeyya, parisodheyyāti attho. Sambodhiyaṅgesūti sambojjhaṅgesu. Sammā cittaṃ subhāvitaṃ hetunā nayena cittaṃ suṭṭhu bhāvitaṃ vaḍḍhitaṃ. Ādānapaṭinissaggeti ādānaṃ vuccati gahaṇaṃ, tassa paṭinissaggasaṅkhāte aggahaṇe catūhi upādānehi kiñci anupādiyitvā ye ratāti attho. Jutimantoti ānubhāvavanto, arahattamaggañāṇajutiyā khandhādibhede dhamme jotetvā ṭhitāti attho. Te loketi imasmiṃ khandhādiloke parinibbutā nāma arahattapattito paṭṭhāya kilesavaṭṭassa khepitattā saupādisesena, carimacittanirodhena khandhavaṭṭassa khepitattā anupādisesena cāti dvīhi parinibbānehi parinibbutā, anupādāno viya padīpo apaṇṇattikabhāvaṃ gatāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādīni pāpuṇiṃsūti.

Pañcasataāgantukabhikkhuvatthu ekādasamaṃ.

Paṇḍitavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Chaṭṭho vaggo.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους. 6. Το κεφάλαιο για τον σοφό έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org